Enguany es compleixen dos-cents anys de la inauguració del temple escolapi de Santa Anna, de Mataró.

El treball que segueix descriu les celebracions que es van fer per a festejar la inauguració de l'església i, a la vegada, ofereix la visió i la impressió dels mataronins i d'altres visitants de l'època.

2n. CENTENARI DE LA INAUGURACIÓ DE L'ESGLÉSIA DE SANTA ANNA DELS PARES ESCOLAPIS DE MATARÓ

(1789-1989)

LA CERIMÒNIA DE LA INAUGURACIÓ.

A finals del mes de març de 1789, el P. Ildefons Ferrer de Sant Josep, rector de la Comunitat Escolàpia de Mataró i ex-provincial, va començar els tràmits per a organitzar una celebració digna en l'acte de benedicció de l'església nova.

Les primeres actuacions oficials van fer-se davant del Sr. Bisbe Gavino de Valladares i Mejías ... *suplicándole diesse comissión de bendecirla o a quien le pareciese o al mismo suplicante, [...] a dicho Rector Ildefonso la licencia de bendecirla como se executó el día 31 de mayo y domingo de Pentecostés por la tarde según el ritual del Obispado...* (1).

La Comunitat, però, va decidir de no fer cap mena de processó solemne, ni *pompa* exterior després de la consagració degut als aldarulls del carrer, *pocos días antes se avían ahorcado ó en Barcelona*, com diu el *Libro de Cosas Notables* del Col.legi de Santa Anna (2), fent referència a les insurreccions que es van produir a Mataró, Barcelona i Vic conegudes amb el nom de *rebomboris de pa*, manifestacions de caire popular produïdes com a queixa per la manca de pa a conseqüència de la mala collita de 1788, i aturades amb forta repressió (3). També perquè l'acabament del temple havia originat moltes despeses.

Les cerimònies i les festivitats van durar tres dies, de l'1 al 3 de juny de 1789.

Primer dia. Dilluns, 1 de juny de 1789.

Consagrada ja l'església, en presència de tota la comunitat escolàpia, es va oficiar una missa a l'església vella (4) i després es va celebrar un ofici solemne al temple nou *oficiando con el mayor decoro y numerosísimo pueblo* (5). Va predicar el pare Agustí Espina, lector de Filosofia.

Mentre tot això succeïa, el pare Fins, a l'església vella, consagrava les formes sagramentals, ... *consagró en la misma acción muchas formas por si acaso aquel día hubiese de menester alguna y una de grande para la custodia del Santísimo* (6).

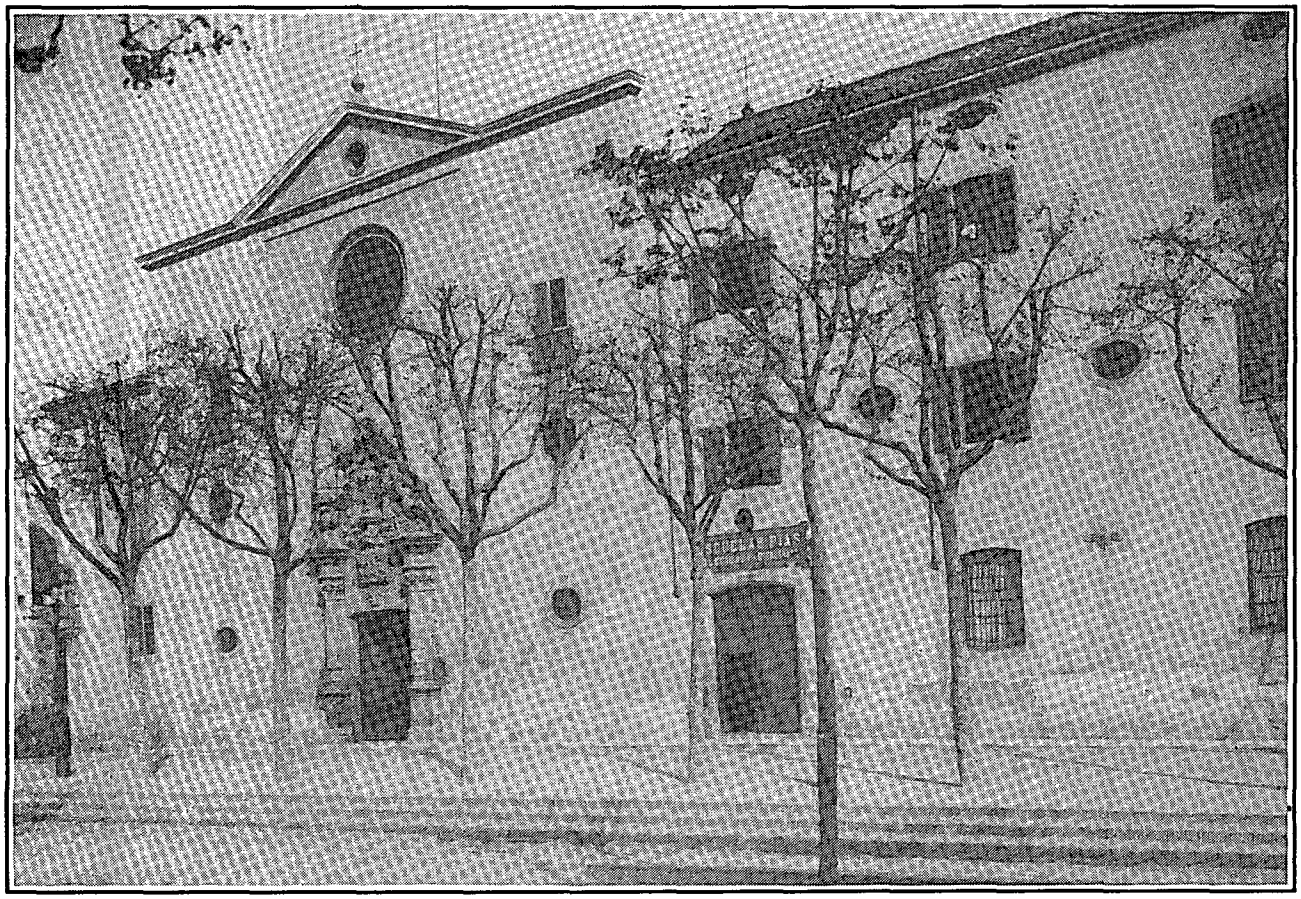
A la tarda, es van cantar completes en honor de Sant Tomàs, acompanyades amb música, tal com solia fer-se a la parròquia de Santa Maria.

Segon dia. Dimarts, 2 de juny de 1789.

Les celebracions van ser dedicades als estudiants de Filosofia. Per aquest motiu, va haver-hi a l'església una lliçó magistral a càrrec del professor de retòrica pare Fins. A la tarda, es va resar el rosari, amb gran assistència de públic.

Tercer Dia. Dimecres, 3 de juny de 1789.

A dos quarts de vuit del matí, els estudiants van cantar *un Oficio Parvo de Nuestra Senyora* (7) acom-

Façana de l'església de Santa Anna a començaments de segle.
MASM. Arxiu fotogràfic.

panyats per la música de l'orgue *en que hizo lo devoto con lo armonioso* (8), i després seguiria la comunió mensual dels alumnes del col.legi *llevando todos los colegiales su hacha y cirios, los demás dieron al pueblo el exemplo de la mayor obligación* (9).

Abans de la comunió, el Secretari Provincial pare Maurici de Sant Pere Màrtir, va predicar un sermó preparatori.

A les 10, va començar l'ofici solemne, part central de tots els actes.

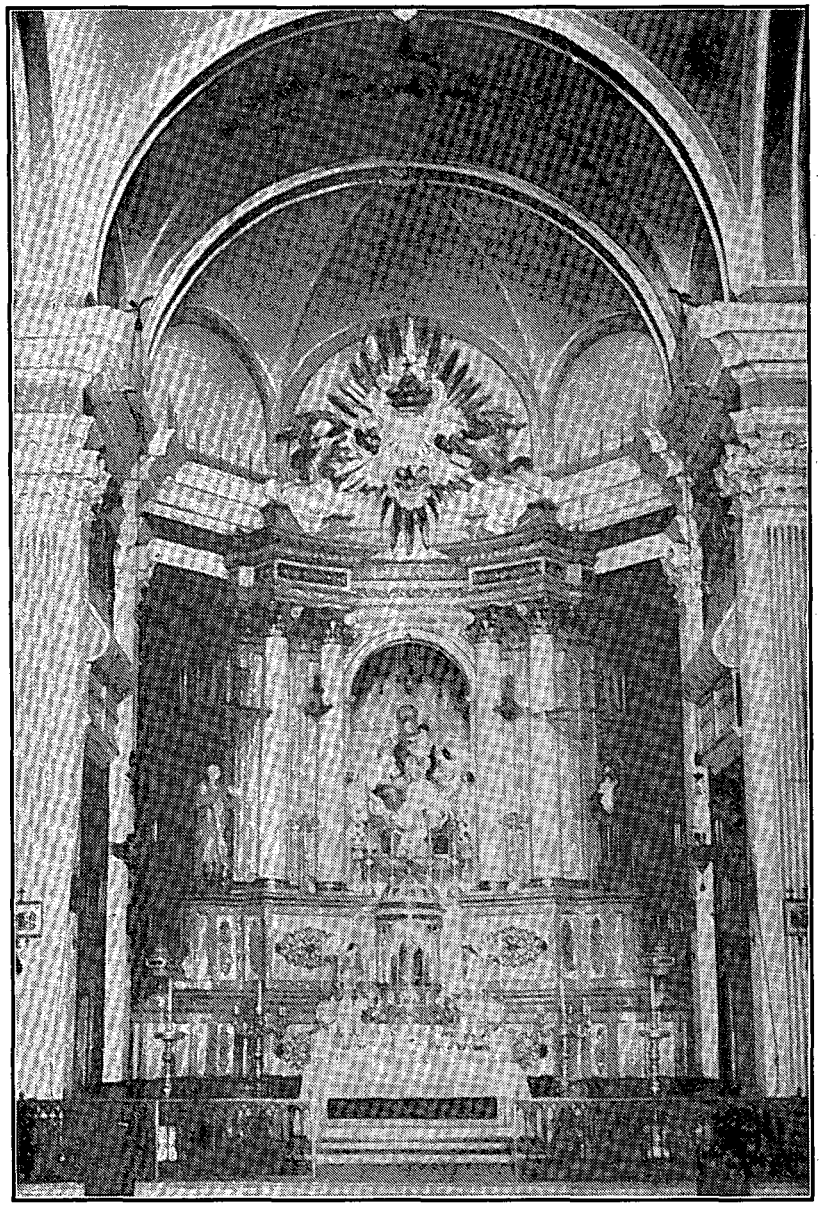
A la tarda es va exposar el Santíssim, i el pare Rector i tota la Comunitat van entonar el *Te Deum* conjuntament amb la Capella de Música de la Parròquia i els músics del Regiment de Sagunt. I un cop acabat el *Te Deum*, va seguir una processó.

... iban delante tres colegiales, llevando el del medio un pendón y los otros dos los cordones, luego todos los demás colegiales, de dos en dos, con sus hachas, muy modestos y muy poco a poco; luego la música toda, luego un religioso, vestido de subdiácono con la cruz, siguiéndole la comunidad, todos con sus sobrepellices y cirios en su mano, y dos con estolas incensando de contínuo por todo el camino, a los que sigue el palio de seis varas que sostienen seis señores distinguidos, como eran los Patronos Antonio Vilaseca y Ferrer, Don Félix Guarro, Don Francisco Boter, el Sr. Ministro de Marina Don Venancio Martín y Don Ramón de Larrea, administrador de Aduana, y tras el palio iban cuatro colegiales con sus hachas. En conclusión de esta procesión llevaba el Santísimo el Padre Rector Ildefonso, en medio de su Diácono y Subdiácono, entonando el "Sacris Solemnis". La Comunidad con su música pasaron dentro las capillas, en una y otra parte, entonando el himno con sus músicos y dada la bendición al infinito pueblo, se concluyó este tríduo (10).

Amb aquests actes, l'església de Santa Anna de Mataró començava a formar part de la vida de la Ciutat, ara fa dos-cents anys.

DESCRIPCIÓ DEL TEMPLE PELS SEUS COETANIS.

De l'època de la inauguració de l'església tenim una sèrie de descripcions que, de forma més o menys personal, ens donen dades que permeten d'imaginar com era el temple entre 1789 i la fi del segle.

Antic altar major de l'església de Santa Anna. MASM. Arxiu Fotogràfic.

Aquesta descripció dóna força dades de l'església i dels seus altars, especificant, a més, els artistes que hi van treballar. Diu així:

Las Capillas son nueve, el ALTAR MAYOR, por el presente, es todo prespectiva y su construcción corre a expensas de Don Félix Guarro, como y no menos el ase todo el presbiterio y entre tanto se va haciendo el tabernáculo para el Señor Sacramentado y las estatuas de Santa Anna y San Joaquín por el ilustre escultor Don Salvador Gurri, quién ya ha días ha ya hecho todo el diseño del altar y presbiterio.

Los DOS ALTARES COLATERALES, es uno del Santo Christo y comunión y el otro, de parte de la Epístola, de San Joseph Calassanz nuestro patriarca, corren a cuenta del colegio y ambos dorados.

El ALTAR PRIMERO, de parte del Evangelio, dedicado a San Magín, va a cuenta del Señor Pablo Rovira, comerciante de Barcelona, [plantóse a 7 de julio de 1789, hecho en Barcelona por el escultor Antonio Compte] (11).

Síguele el ALTAR DE JESÚS NAZARENO, muy devoto y gestos de muchos devotos, que con su nombre de unión o hermandad le van ataviando.

Después el ALTAR DE LA VIRGEN DEL ROSARIO, que es mucho cayda la casa de Vilardebó de la Calle Sant Antonio.

Dando la vuelta a la parte de la Epístola, el primer altar más próximo a la puerta principal del templo, es para SAN JUAN BAUTISTA, y se espera que algunos carpinteros de Marina ayudaran de él.

El otro ya acabado dedicado a la VIRGEN DE LAS ESCUELAS PÍAS, o de su Santísimo Nombre de María, que se aparece a Nuestro santo, rodeado con los niños, va a cuenta del Señor Salvador Juanot, comerciante de esta ciudad.

Y el otro dedicado a SANTA RITA, lo fabrica del todo el Señor Josep Avench y Bohigas, comerciante.

Descripció del temple feta pel cronista de la Comunitat (juliol de 1789).

A l'Arxiu del Col.legi de Santa Anna, s'ha conservat el *Libro de Cosas Notables* on, en forma de crònica, un membre de la Comunitat va deixant constància de tots els esdeveniments importants que es van succeint d'acord amb el tarannà quotidià dels escolapis.

En el llibre hi ha descrites les cerimònies de col.locació de la primera pedra i tots els actes referents a la inauguració del temple. El volum s'acaba amb una descripció del temple, feta pel juliol de 1789.

La araña de cristal, muy grande y de 18 luces, la costeó Don Joseph Feliu, Don Andrés Portillo y otros; costó 82 pesos.

Descripcions del temple fetes per Rafael AMAT i CORTADA (Baró de Maldà).

Rafael d'Amat de Cortada i Santjust, cinquè baró de Maldà, va viure entre el 1746 i el 1818. Ingressà a l'Acadèmia de Bones Lletres. La seva obra més important, el *Calaix de Sastre*, és un dietari de 60 volums en què ens ofereix una visió de la Catalunya del seu temps. És agut en les seves observacions i com podrem veure descriu minuciosament la realitat que l'envoltava. Els textos que presentem aquí, on dóna dades de l'església dels escolapis de Mataró, són extrets d'una part publicada de la seva obra (13), en la qual explica diversos viatges fets per Catalunya i el Rosselló, l'any 1790, i d'un document de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, on ens descriu el viatge fet a Mataró per les festes de les Santes del 1799 (17).

El 8 de maig de 1790.

Lo Camí Ral, no menos, que inclou la iglésia y col.legi de Padres de Santa Anna, o los Escolapios, és recte fins a les últimes de eixida de Mataró, per anar-se dret a Sant Simón. La Rambla queda detrás dels escolapios, ab vistosas casas a dreta, esquerra, o a una part y altra, inclosa la nova església dels referents escolapios, trayent a la Rambla son frontís ab una bella portalada ab molt de treball d'arquitectura y escultura, quedant lo demés tosco, ab un òvul sobre del portal de dita iglésia de Santa Anna, y dos finestrals colaterals. Lo cimbori és de echura ochabada, treballat a la romana, ab lluminaris en tot son voltant, delineades de colors de pedres, y la cúpula s'obre a manera de mitja taronja, prou alta, de color vert llengardaix, ab un curiós panell sobre, haventse entonada tal nova iglésia en lo 1789 o principis de 1790.

Dintre és molt hermosa, ab iguals capellas y altars que van fent nous; de estos, lo ALTAR MAJOR, interinament, de prespectiva o pintura, de la qual per constar lo demés en la última relació de mon passeig per Mataró en lo mes de juliol de 1790, no ho repetesch aquí; si sols que la iglésia sembla, si bé que no tant llarga, a la de la Mercè de Barcelona, blanca, límpia y clara tota ella. Al davant de la fachada, a la Rambla, queda una plasa, prou incòmoda per sa molta arena o sorra, de la qual abunda tot aquell tros de Rambla fins a la entrada a la Riera, per lo Portal de Barcelona.

A la vora de la iglésia, en la mateixa rambla, són les aules dels col.legials y estudiants, amb un carrer ample al costat del col.legi de aquells padres, que trau des de la Rambla, y costat del portal de Barcelona, al Camí Ral... (13).

També més avall descriu que hi havia un altar amb relíquies de les Santes: *y los dits de estas gloriosas Martirs, Juliana y Semproniana se guarden en un altar, dintre d'un reliquiari, a una de les capelles de Santa Anna de Pares escolapis...* (14).

El 26 de juliol de 1799.

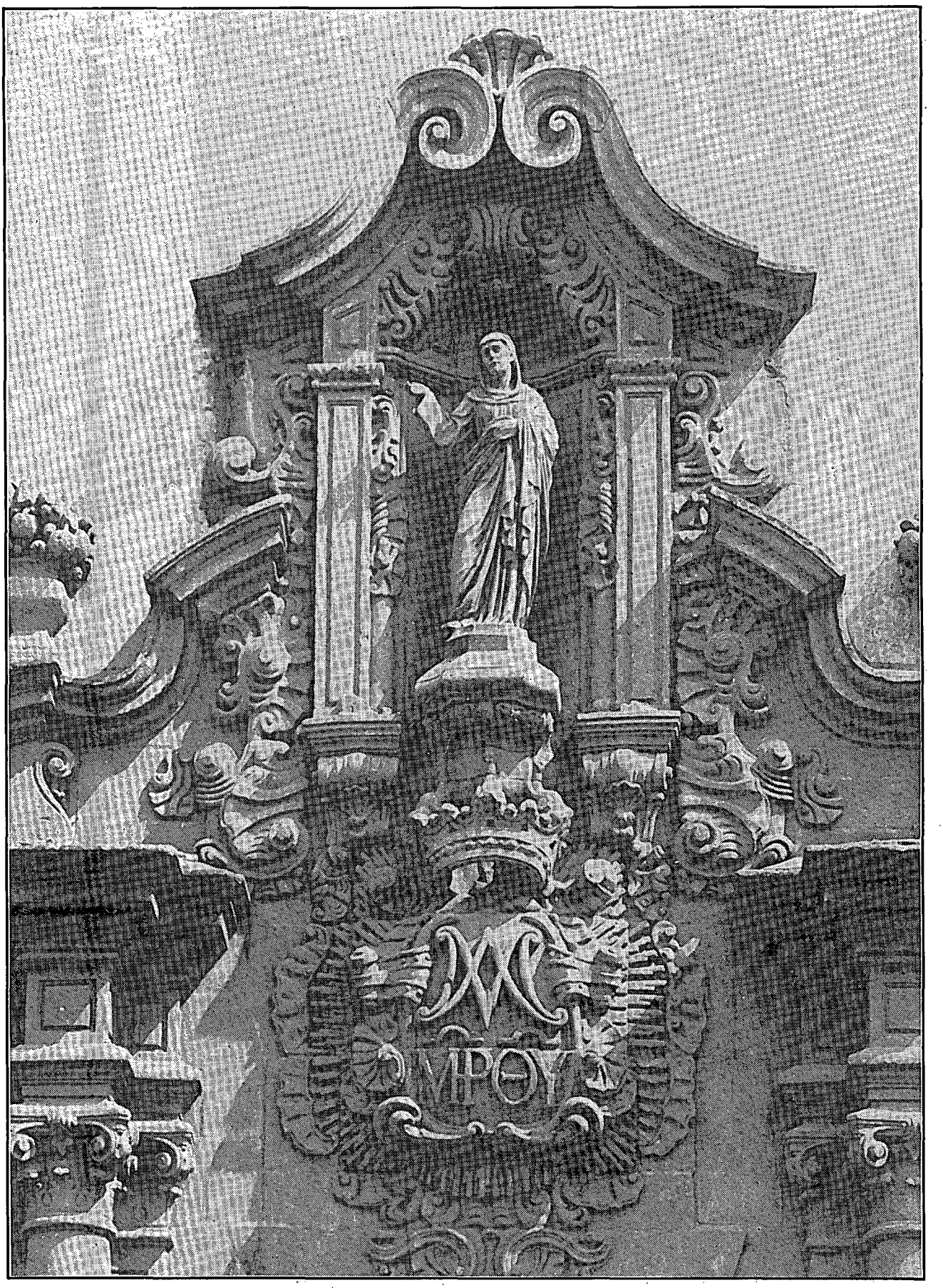
Nos hem anat tots, posat lo amigo la sotana, sens ceñidor, manteu, valona y collet, tot seguit a la iglésia dels escolapios a Misa, en la qual ya s'en celebraven algunes per Padres y capellàs ab casulles, que anaben exint de la sacristia als altars de roba de seda bermella o gradetuch, ab zenefa; entorxats y flors de plata brillant, conexent-se per en tal dia la Festa de les Santes, que's veneraban los dos dits en reliquiaris de plata, sota de un curiós doser, així de roba, en lo Retaula Major de la Gloriosa Santa Ana, devant el Sagrari. Mossèn Solella isqué a celebrar misa al Altar de Sant Joseph Calasanz, imatge nova de bulto, colateral, a una part del Cruzero, a la part de la epistola... (15).

... desde allí havent ohit la campana dels escolapios tocari Rosari, filtrant-me a rezar, aprofitinle aquella bona caputxa en la Iglésia de Santa Ana, que luego isqué un Padre a rezar-lo a una capella y retaula que em paresqué de Nostra Señora del Roser (16).

... illuminant lo retaula major, com corresponia, en lo trono de Santa Ana, Sant Joaquim i Maria Santíssima, absis o més ciris baix a la grada (17).

Descripció del temple feta per Francisco de ZAMORA, el 5 de febrer de 1790.

Francisco de Zamora (1757-1812) va ser un funcionari i escriptor castellà. A conseqüència d'haver assolit el càrrec d'*Alcayde del Crim* de l'Audiència de Catalunya, recorregué tot el Principat i anotà les seves observacions al *Diario de los viajes hechos en Cataluña*, que romangué inèdit fins al 1973 que fou publicat per Ramon Boixalleu (18). El *Diario* va ser escrit molt possiblement per a informar de la situació econòmica del país. En parlar de Mataró, hi trobem una peculiar descripció del temple escolapi, molt subjectiva.

Detall del portal de l'església de Santa Anna. Fotografia Arxiu Mas.

... los escolapios han hecho aquí su colegio e iglesia nuevos, sin gran gasto, especialmente la portada de la iglesia que es malísima, como los altares. Me ha asegurado el Rector que el Mayor, que ha de costear un caballero de este pueblo, se hará por Gurri i Montaña (19).

Amb aquestes transcripcions hem pogut constatar com es van desenvolupar els actes de consagració de l'església de Santa Anna i com era vista en el temps de la seva inauguració. Recuperem així una visió diferent del temple escolapi que enguany commemora dos segles d'existència.

Joaquim Graupera i Graupera

NOTES.

1.- Arxiu del Col.legi de Santa Anna. Mataró. (ACSA). *Libro de Cosas Notables* de la comunitat (1737-1777). p. 55.

2.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 55.

3.- PUIG i OLLER, Lluís Maria. *L'impacte de la Revolució Francesa (1789-1808)*. A *Història de Catalunya* Salvat. Vol. 5. Barcelona: Salvat, 1983. p. 106.

4.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 55.

5.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 55.

6.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 55.

7.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 56.

8.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 56.

9.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 56.

10.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 56.

11.- RÀFOLS, J.F. (Dir.). *Diccionario biográfico de artistas de Cataluña desde la época romana hasta nuestros días.* Antoni Compte era mestre fuster i escultor setcentista de Barcelona. Sols es coneix la ubicació del seu taller, el seu perfeccionament amb Ramon Amadeu, i que l'any 1770 va assistir a l'examen de passantia del seu deixeble. 3 vols. Barcelona: 1951-1954.

12.- ACSA. *Libro de Cosas Notables*, p. 57.

13.- AMAT i CORTADA, Rafael d', Baró de Maldà. *Excursions de Rafael d'Amat Cortada i Sentjust per Catalunya i Rosselló en l'últim quart del s. XVIIIè.* Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya, 1919. p. 63-65.

14.- AMAT. *Excursions d'En Rafael...*, p. 65.

15.- AMAT i CORTADA, Rafael d', Baró de Maldà. *Copia del paseig y detenció de dos días 17 y 28 de juliol en la ciudad de Mataró ab motiu de las Solemnes Festes de les Glorioses Verges Martirs Paysanes las Santes Juliana y Semproniana y 29 seguent de paseig a la villa de Calella. Any 1799.* Arxiu Municipal d'Història de la Ciutat. Barcelona.Ms. A-10. p. 4v.

16.- AMAT. *Copia del paseig y...*, p. 8v.

17.- AMAT. *Copia del paseig y...*, p. 16 v.

18.- ZAMORA, Francisco de. *Diario de los viajes hechos en Cataluña.* Barcelona: Curial, 1973. (Documentos de Cultura, 3). p. 394.

19.- -Salvador GURRI, va ser un escultor nascut a Tona (1749) i mort a Barcelona (1816). Entre moltes altres obres va treballar l'Altar Major de Santa Maria de Mataró. RÀFOLS: Diccionari Biogràfic... vol. I, p. 526-527.
-Pere Pau MUTANYA (1749-1803), amic i col.laborador de Gurri, també va treballar en l'altar major de Santa Maria.
RIBAS, Marià; RIBAS, M.D. *El retaule de Santa Maria de Mataró i l'ampliació del temple.* Mataró: Museu-Arxiu de Santa Maria, 1979. 54 p. + XLIV Làm.-